

Sisällys

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI	1
6.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri	1
6.2 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet	2
6.3 Arvioinnin kohteet	3
6.4 Opintojen aikainen arviointi	4
6.5 Perusopetuksen päättöarviointi	8
6.6 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät	10
6.7 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset	14
6.8 Paikallisesti päätetyt asiat	14

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri

Perusopetuslain mukaan oppilaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.¹ Nämä tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohta. Painopiste on oppimista edistävässä arvioinnissa.

Koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisen käsityksen oppilaat muodostavat itsestään oppijana ja ihmisenä. Erityisen suuri merkitys on opettajien antamalla palautteella. Monipuolinen arviointi ja siihen perustuvan ohjaavan palautteen antaminen ovat opettajien keskeisiä pedagogisia keinoja oppilaiden koko kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kouluissa kehitetään arviointikulttuuria, jonka keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- oppilaiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- oppilaan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä sekä oppilaan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun koulutyön suunnittelussa.

Suuri osa arvioinnista on opettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Opettajat huolehtivat siitä, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta sekä tietoa edistymisestään ja osaamisestaan. Onnistumisen kokemukset kannustavat oppimaan lisää, mutta myös epäonnistumiset tai vir-

---

¹ Perusopetuslaki 22 §

heelliset ratkaisut ovat osa oppimisprosessia. Niitä hyödynnetään opetuksessa oppimista edistävällä ja oppilaita kunnioittavalla tavalla. Oppilaita ohjataan havainnoimaan omaa ja yhteistä työskentelyä ja antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille. Tämä luo edellytyksiä oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin taitojen kehittymiselle perusopetuksen aikana.

Yhteistyö kotien kanssa on osa hyvää arviointikulttuuria. Huoltajien kanssa keskustellaan koulutyön tavoitteista ja koulun arviointikäytännöistä. Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan riittävän usein tietoa oppilaille itselleen ja huoltajalle. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.² Opettajan, oppilaan ja huoltajan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta ja välittävät tietoa oppilaan tilanteesta. Tukea tarvitsevien oppilaiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen tärkeää.

Arviointi on myös opettajien itsearvioinnin ja oman työn reflektoinnin väline. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Se luo perustaa opetuksen eriyttämiselle ja auttaa oppilaiden mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opetuksen järjestäjä seuraa oppimisen arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee arvioinnin kehittämistä.

6.2 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet

Perusopetuksessa oppimisen arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana sekä päättöarviointiin. Sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita.

Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös oppilaan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Todistusten antamiseen liittyvässä oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu 6. ja 7. luokan nivelvaiheeseen sekä päättöarviointiin tukemaan opettajien työtä ja yhtenäistämään arviointia. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät hyvää osaamista kuvaavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan 8 vaadittavan tason.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä.

Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

---

² Perusopetusasetus 10 § ja 13 §

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen tulee suunnitella ja toteuttaa oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden onnistumisiin ja oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen.

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kokoaa tietoa oppilaiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä sekä huolehtia siitä, ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtäväksiannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä. Myös oppilaiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä tarvittavista avustajapalveluista huolehditaan. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen opetuskielen/ suomen kielen/ruotsin kielen taito tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Samoin otetaan huomioon oppilaiden opiskelua varten mahdollisesti määritellyt opetuksen erityiset painoalueet.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon kunkin oppilaan kielitaitoa sekä kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Jotta oppilas voi osoittaa edistymistään ja osaamistaan mahdollisista suomen tai ruotsin kielen puutteista huolimatta, arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan tilanteeseen sovitettuihin, monipuolisiin ja joustaviin arviointitapoihin.

Itsearvioinnin edellytysten kehittäminen

Opetuksessa kehitetään oppilaiden edellytyksiä itsearviointiin antamalla tilaa oppimisen ja opintojen edistymisen pohdintaan ja kehittämällä itsearviointitaitoja. Oppilaita ohjataan niin yksilöinä kuin ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkoitus on, että opettajat auttavat oppilaita ymmärtämään tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja.

Alemmilla vuosiluokilla itsearviointitaitoja kehitetään auttamalla oppilaita tunnistamaan onnistumisiaan ja vahvuuksiaan koulutyössä sekä tulemaan tietoisiksi työlle sovittavista tavoitteista. Opetusryhmän yhteistä arviointikeskustelua käytetään paljon, annetaan myönteistä palautetta ja osoitetaan, miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla huomion kiinnittäminen onnistumisiin ja vahvuuksiin on edelleen tärkeää, mutta oman oppimisen ja opintojen edistymisen tarkastelu voi olla analyttisempää. Se ohjaa oppilaita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Myös tällöin opettajien on tärkeä kehittää oppilaiden keskinäistä arviointikeskustelua eli vertaisarviointia osana ryhmän työskentelyä. Näin oppilailla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla jokainen oppilas voi tulla tietoisiksi edistymisestään ja ymmärtää, miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa ja koulutyössä onnistumiseen.

6.3 Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää opinnoissa edistymisen ja osaamisen tason arviointia sekä palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan suhteessa aiempaan osaamiseen ja asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen

edistymisen huolellinen seuranta on tarpeen koko perusopetuksen ajan, jotta opetuksen, ohjauksen ja tuen keinoin voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

Osaamisen tasolla tarkoitetaan oppilaan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna oppilaan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi oppilaan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään valtakunnallisesti määriteltyjä arviointikriteerejä. Osaamisen kehittyminen nähdään koko perusopetuksen ajan vahvistuvana, kumuloituvana prosessina.

Oppilaita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja niihin onnistumisen kriteereihin, joista on yhdessä keskustellen sovittu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Oppilaiden työskentelytaitojen kehittäminen on yksi perusopetuksen keskeisistä tavoitteista. Opetuksessa tuetaan oppilaiden itsenäisen ja yhdessä työskentelyn taitoja. Työskentelytaitoihin sisältyvät myös taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettajat ohjaavat oppilaita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Oppilaita ohjataan myös tarkastelemaan suunnitelmien toteutumista sekä arvioimaan työskentelyn onnistumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia ja arvosanan muodostamista. Arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin. Työskentelyä koskeva monipuolinen palaute kaikissa opiskelutilanteissa edistää oppilaiden mahdollisuuksia tarkastella omaa työskentelyään ja kehittyä työskentelytaidoissa.

Käyttäytyminen arvioinnin kohteena

Käyttäytymisen ohjaus sekä käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettaminen ovat osa koulun kasvatustehtävää. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja.

Käyttäytymistä arvioidaan ja oppilaille annetaan käyttäytymisestä ohjaavaa palautetta suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilaille ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun kasvatustavoitteita ja käyttäytymiselle asetettavia tavoitteita koskevaan keskusteluun ja tavoitteiden määrittelyyn.

Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Päätö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä.

6.4 Opintojen aikainen arviointi

Opintojen aikaisella arvioinnilla tarkoitetaan ennen päättöarviointia toteutettavaa arvioinnin ja palautteen

antamisen kokonaisuutta. Opintojen aikainen arviointi on kaikilla vuosiluokilla pääosin oppimisen ohjaamista palautteen avulla. Sen keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja tukea oppimista sekä edistää itse- ja vertaisarvioinnin taitoja. Siihen sisältyy myös oppilaiden edistymisen ja osaamisen tason kuvaamista keskusteluin, arviointitiedottein ja todistuksin tiettyinä ajankohtina. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävän usein.³

6.4.1 Arviointi lukuvuoden aikana

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista on luonteeltaan formatiivista. Tällöin arviointi ja siihen perustuva palautteen antaminen toteutetaan lukuvuoden aikana osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Se edellyttää opettajilta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Opintojen aikaisessa arvioinnissa tärkeitä on myös oppilaiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan edistymisensä ja jäsentämään oman oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute auttaa oppilaita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita.

Opettajan antaman, oppimisprosessia näkyväksi tekevän ja oppimista edistävän palautteen tulee auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Tällainen formatiivinen arviointi ja ohjaava palaute edistävät opiskeltavien asioiden jäsentymistä tieto- ja taitokokonaisuuksiksi sekä kehittävät oppilaiden metakognitiivisia taitoja ja työskentelytaitoja.

6.4.2 Arviointi lukuvuoden päättyessä

Opintojen aikainen arviointi sisältää myös oppimisprosessin jälkeen tehtävää, oppilaiden osaamisen summatiivista arviointia, jonka tulokset välitetään oppilaille todistuksissa tai arviointitiedotteissa. Perusopetusasetus velvoittaa antamaan kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle lukuvuositodistuksen, joka sisältää sanallisesti tai numeroin ilmaistut arviot siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.⁴ Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on kokonaisarvio oppilaan koko lukuvuoden edistymisestä ja suoriutumisesta. Lukuvuositodistus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Vuosiluokilla 1-7 arviointi on sanallista tai numeroarviointia tai niiden yhdistelmää opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Vuosiluokkien 8-9 todistuksissa käytetään numeroarviointia. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviointia. Yksilöllistettyjen oppimäärien arvioinnissa sanallista tai

---

³ Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

⁴ Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

numeroarviointia käytetään opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Sanallista arviointia voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.

Numeroarvosana kuvaa keskimääräisenä summatiivisena arviona oppilaan osaamisen tasoa suhteessa tavoitteisiin kussakin oppiaineessa tai opintokokonaisuudessa. Sanallista arviointia käyttämällä voidaan antaa monipuolista palautetta oppilaan oppimisesta ja suoriutumisesta. Sanallisen arvioinnin avulla voidaan kuvata paitsi oppilaan osaamisen tasoa myös hänen edistymistään, vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan. Sanallisella arvioinnilla voidaan myös antaa numeroarvosanaa yksityiskohtaisempaa palautetta osaamisesta ja oppimisen edistymisestä oppiaineen eri osa-alueilla.

6.4.3 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritushenkilö annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuosittodistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.⁵

---

⁵ Perusopetusasetus 11 §

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti

Perusopetuksen opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitomattomasti⁶. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä luokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

6.4.4 Arviointi nivelkohdissa

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tuntijako määrittää nivelkohdat, joiden mukaisesti perusopetus jakautuu vuosiluokkien 1-2, 3-6 sekä 7-9 muodostamiin kokonaisuuksiin.

Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Toisen vuosiluokan lopulla oppimisen arvioinnin pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteena on tuoda esille oppilaan vahvuuksia oppijana ja vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Usein on tarpeen arvioida ja suunnitella yhdessä myös oppilaan tarvitsemaa ohjausta ja tukea. Nivelvaihetta lähestyttäessä korostuu opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen vuorovaikutus. On tärkeää, että oppilaan omat arviot ja toiveet sekä huoltajan näkemykset tulevat kuulluiksi.

Oppilaan oppimisprosessin kannalta keskeisiä, laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin perustuvia näkökulmia, joihin opettaja kiinnittää huomiota arvioidessaan oppilaan edistymistä ja antaessaan siitä palautetta oppilaalle ja huoltajalle ovat:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
  - kysymisen ja kuuntelemisen taidot
  - vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
  - taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä
- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovitusta tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa. Lukuvuositodistuksessa ilmaistaan, onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja

---

⁶ Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytänteet ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

Kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistuksessa annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle tai numeroarvosanalle kahdeksan (8). Kriteerien avulla on kuvattu, millaista osaamista edellytetään kyseisen arvion tai arvosanan saavuttamiseksi. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan opettajan arvioinnin apuvälineitä. Sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja pohtii oppilaan edistymistä suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa valtakunnallisesti määriteltyihin arviointikriteereihin. Opettajan tulee käyttää näitä kriteerejä antaessaan oppilaille sanallisen arvion tai numeroarvosanan kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistukseen. Oppilas saa hyvää osaamista kuvaavan sanallisen arvion tai arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

6.5 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarviointi ajoittuu oppiaineesta ja paikallisesta opetussuunnitelmaratkaisusta riippuen vuosiluokille 7, 8 tai 9. Päättöarviointiin johtavien arviointikäytäntöjen tulee olla oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisia.

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Arvioinnin tuloksena annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päättöarvioinnin lähestyessä opettajien tehtävänä on lukuvuoden vielä ollessa käynnissä antaa oppilaille paitsi tietoa suoriutumisen nykytilasta ja -tasosta myös oppimista eteenpäin ohjaavaa arviointipalautetta. Samoin tulee huolehtia siitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Palautteen ja ohjauksen tulee olla riittävän yksityiskohtaista ja yksilöllistä. Mikäli ennakoidaan, että 9. luokan oppilas ei tukitoimista huolimatta suoriudu opinnoistaan ja on vaarassa jäädä luokalle, voidaan oman opinto-ohjelman mukaiseen etenemiseen siirtymisellä ehkäistä oppilaan kaikkien suoritusten raukeaminen. Oman opinto-ohjelman mukaan etenevää, vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käsitellään tarkemmin luvussa 5.

6.5.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Perusopetuksen päättöarvosanojen tulee olla annettu yhdenvertaisin perustein. Päättöarvosanan muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin sekä vapaaehtoisen kielen A-oppimäärään valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit sekä päättöarvosanan muodostamisen periaatteet.

Perusopetuksessa oppilaan päättöarvosanaa ei muodosteta suoraan oppilaan aiempien kurssi-, jakso- tai lukuvuovuositolodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella. Koska osaamisen kehittyminen on aina kumuloituvaa, päättöarvosanan muodostamisen tulee perustua oppilaan opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päätöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanaan kahdeksan (8) vaadittavan tieto- ja taitotason kussakin oppiaineessa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Oppilas on saavuttanut perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet oppiaineessa välttävästi (5) mikäli hän osoittaa josakin määrin oppiaineelle asetettujen tavoitteiden mukaista osaamista. Tällöin oppilas on suorittanut yleisen oppimäärän ko. oppiaineessa hyväksytysti. Arvosanan muodostaminen perustuu myös tässä tapauksessa oppilaan osoittamaan keskimääräiseen osaamiseen, eli välttävän tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida hylätyn (4) suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Perusopetuksen päätöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus- oppiaineen oppimäärät.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida⁷.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päätöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsoo jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suoriutumista arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja arvioinnissa käytetään päätöarvioinnin kriteerejä. Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin perustuen. Silloin arviointia ei tehdä suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota myös päätöarvioinnissa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päätöarviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

---

⁷ Perusopetuslaki 18 § 2 ja 3 mom.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja arviointi annetaan sanallisena.

6.5.2 *Johonkin oppiaineeseen tai erityiseen tehtävään painottuva opetus ja päättöarviointi*

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumisista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa valtakunnallisiin tavoitteisiin ja käyttää osaamisen tason määrittämisessä päättöarvioinnin kriteerejä.

Päättöarvioinnin kriteerejä tulee käyttää yhteisten oppiaineiden arvioinnissa myös silloin, kun oppilas on suorittanut opintonsa erityisen koulutustehtävän mukaisesti järjestetyssä opetuksessa.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.6 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat:

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus
4. Päättötodistus

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Todistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Sanallista arviota voidaan käyttää todistuksissa vuosiluokilla 1-7. Sanallisista arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Merkittäessä arvio todistukseen numerona, todistukseen merkitään myös perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko. Muissa todistuksissa kuin päättötodistuksessa voidaan numeroarvosanaa aina täydentää sanallisilla arvioilla ja näin antaa palautetta sekä osaamisen tasosta että edistymisestä.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, arvio annetaan aina todistuksen liitteellä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvio tai arvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen

järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25 % on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksessa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositolodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Välitodistus

Lukuvuoden aikana voidaan antaa välitodistuksia paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Välitodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositolodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, käyttäytymisen arviointimerkintää, uskonnon ja elämäkatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin pyrkimistä varten. Yhdeksännen luokan oppilaalle annettava välitodistus varten oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättöarvioinnissa. Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä 9. vuosiluokalla annettavaan välitodistukseen.

Välitodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika

- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla annettavaa välitodistusta)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, uskonnon ja elämänskatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin täsmennyksin:

- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus

- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5-10) ja sanoin (välttävä – erinomainen)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä tai oppimäärät
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25% on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita käytetty kieli.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” riippuen siitä, minkä laajuiseksi kyseinen valinnainen aine on koulun opetussuunnitelmassa määritelty sekä merkintä opetussuunnitelman mukaisesta tuntimäärästä.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvioidaan numeroin.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päätöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös

numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

6.7 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa⁸. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

1. Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana. Yhteisten oppiaineiden laajuutta vuosiviikkotunteina ei merkitä.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

6.8 Paikallisesti päätetyt asiat

Arvioinnin keskeiset periaatteet perusopetuksessa

1. Arviointikulttuurin kehittäminen
2. Arvioinnin painopiste oppilaan arvostelusta/arvioinnista oppimisen arviointiin
3. Yhteistyö kotien ja huoltajien kanssa
4. Arvioinnin monipuolisten menetelmien korostuminen
5. Työskentelyn arviointi
6. Oppilaalle annetaan monia eri mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan
7. Suhteellisen arvioinnin purkaminen, oppilaita ei siis verrata toisiinsa

---

⁸ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

8. Arviointi perustuu asetettuihin tavoitteisiin ja niiden perusteella laadittuihin kriteereihin
9. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin korostaminen
10. Maahanmuuttajataustaisten, vieraskielisten ja tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen
11. arviointi ja päättöarviointi
12. Laaja-alainen osaaminen ja sen arviointi
13. Arviointi on myös opettajien itsearvioinnin ja reflektoinnin väline

Arviointikulttuurin kehittämisen paikalliset painopisteet

Arvioinnin erilaisten tehtävien tulee olla selviä ja ymmärrettäviä oppilaalle ja opettajalle.

Jokaisella opettajalla on selvillä arvioinnilla pelisäännöt (mitä arvioidaan, miten arvioidaan, milloin arvioidaan ja kuka arvioi), joita noudatetaan käytännön arviointilanteissa.

Kriteerien avaaminen ja käyttö arvioinnin perusteena koko prosessin ajan on reilua ja läpinäkyvää sekä auttaa oppilasta/opettajaa suunnittelemaan ja toteuttamaan opiskeluaan/opetustaan ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Huom. 2.luokan nivelvaihe, 6. luokan nivelvaihe ja päättöarviointi.

Monipuolinen arviointi antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan monella eri tavalla ja opettajalle mahdollisuuden muodostaa laaja ja kattava näkemys oppilaan osaamisesta.

Arvioinnista tiedottaminen: Oppilas kokee, että hänen arviointinsa on objektiivisuuteen pyrkivään ja perustuu oikeudenmukaisuuden periaatteisiin sekä oppilaiden tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun.

Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksien arvioinnin kehittäminen: ajattelu ja oppimaan oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus- ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.

Sähköisen arvioinnin kehittäminen.

Arvioinnin tehtävät

Auttaa oppilasta hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä hänen on tarkoitus oppia,
- mitä hän on jo oppinut,
- miten hän voivat edistää omaa oppimistaan,
- miten hän voi parantaa/kehittää työskentelyään ja käyttäytymistään.

Antaa palautetta oppilaalle siitä, miten hän on saavuttanut asetut tavoitteet.

Opettajan tehtävänä on ohjata ja auttaa oppilasta seuraavien tavoitteiden asettamisessa.

- Ohjata oppilasta oppimisprosessissa ja tarkoituksenmukaisten työtapojen valinnassa.
- Antaa jonkin oppimiskokonaisuuden, oppiaineen tai oppiainekokonaisuuden päätteeksi arvosana.

Arviointi

- Antaa palautetta opettajalle siitä, miten oppilaat ovat päässeet asetettuihin tavoitteisiin.
- Auttaa opettajaa suunnittelemaan ja toteuttamaan opetustaan niin, se tukee oppilaiden oppimista.
- Auttaa opettajaa valitsemaan tarkoituksenmukaisia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä sekä muokkaamaan opetustaan suhteessa oppilaille asetettuihin tavoitteisiin.

Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Arvioinnilta edellytetään näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia, monipuolisia arviointimenetelmiä ja suunniteltua dokumentointia.

Opettaja arvioi oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa arviointikriteereihin.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia ja arvosanan muodostumista.

Käyttäytyminen arvioidaan oma kokonaisuutena eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arviointiin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on huomioitu oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöalueiden määrittelyssä ja siten laaja-alaisen osaamisen arviointi on osa oppiaineen arviointia.

Monialaisen oppimiskokonaisuuden arvioinnissa annetaan oppilaille palautetta työskentelystä ja osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettaessa sanallista arviointia tai arvosanaa.

Opintojen aikainen arviointi: arviointi lukuvuoden aikana

Formatiivinen arviointi

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista on formatiivista, mikä tarkoittaa lukuvuoden aikana tehtävää päivittäistä arviointia osana opetusta ja työskentelyä. Formatiivinen arviointi perustuu opettajan havainnointiin oppilaan toiminnasta ja erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin dokumentoitaviin oppimistehtäviin. Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilasta palautteen avulla ja kertoa oppilaille, miten hän on suoriutunut suhteessa annettuihin tavoitteisiin.

Summatiivinen arviointi

Opintojen aikainen arviointi sisältää myös oppimisprosessin jälkeen, opintojakson tai oppimiskokonaisuuden päättyessä tehtävää oppilaiden osaamisen summatiivista arviointia, jonka tulokset välitetään oppilaille todistuksissa ja / tai arviointitiedotteissa. Summatiivisen arvioinnin tehtävä on kuvata oppilaan osaamista = edistymistä ja suoritustasoa.

Luokilla 1-3 summatiivinen arviointi ilmaistaan sanallisesti. Luokilla 4-9 summatiivinen arviointi ilmaistaan numeroarvosanalla, joka osoittaa oppilaan saavuttaman osaamistason. Numeroarvosanaa voi täydentää sanallisella arvioinnilla.

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arviointikriteereistä (mitä arvioidaan), itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista sekä käytettävistä menetelmistä opettaja tiedottaa lukuvuoden alkaessa ja lukuvuoden aikana oppilaita ja huoltajia.

Oppilaan oppimisen edistymisestä, käyttäytymisestä ja työskentelystä opettaja tiedottaa lukuvuoden alkaessa ja lukuvuoden aikana oppilaita ja huoltajia.

Lisäksi annetaan ohjaavaa, motivoivaa, kehittävää ja tilanteen toteavaa realistista palautetta suullisesti ja kirjallisesti oppimisen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä vähintään kaksi kertaa lukukaudessa. Syyslukukaudella väliarviointi on loka-marraskuussa ja syyslukukauden päättyessä. Kevätlukukaudella väliarviointi on maaliskuussa ja lukuvuoden päättyessä.

Opettajat laativat oppiainekohtaisen lukuvuosisuunnitelman elokuun loppuun mennessä. Arviointikerrat kirjataan oppiainekohtaiseen lukuvuosisuunnitelmaan.

Opintojen aikainen arviointi: arviointi lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokilla 1-2 arvioidaan sanallisesti lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan osaamista sekä työskentelyä ja käyttäytymistä.

Vuosiluokalla 2 arvioidaan nivelvaiheen kriteereiden mukaisesti.

Vuosiluokilla 1-3 annetaan sanallinen arviointi syyslukukauden päätteeksi ja lukuvuositodistuksessa lukuvuoden päätteeksi.

Vuosiluokasta 3 alkaen arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppiaineen, työskentelyn ja käyttäytymisen kriteereihin arvioinnin perusteena tavoitteellisen oppimisen edistämiseksi.

Vuosiluokalla 6 oppiaineet arvioidaan nivelvaiheen kriteereiden mukaisesti.

Vuosiluokilla 7-9 arvioinnissa huomioidaan päättöarvioinnin kriteerit.

Vuosiluokilla 4-9 annetaan numeerinen arviointi syyslukukauden päätteeksi ja lukuvuositodistuksessa lukuvuoden päätteeksi.

Numeerista arviointia voidaan täydentää sanallisella arvioinnilla.

Palautteen antamisen periaatteet, kokonaisuus ja pedagoginen tehtävä oppimisen edistämässä

Palaute on kaiken oppimisen moottori; palaute on oppijan oikeus ja opettajan velvollisuus.

Hyvän palautemekanismin elementit ovat

- selkeä kuvaus vaaditusta suoriutumisesta (oppiminen, työskentely ja käyttäytyminen)
- tieto oppilaan senhetkisestä suoriutumistasosta
- vertailu, joka tähtää tiedon tuottamiseen näiden kahden välisestä erosta ja tämän tiedon käyttö mahdollisen eron mahdolliseksi kiinnisaamiseksi

Opettajat huolehtivat, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta edistymisestä, joka sisältää myös tilanteen toteavaa realistista palautetta joko sähköisesti, kirjallisesti tai/ja suullisesti. Arviointikeskustelut ovat suunniteltuja palautteen antamisen tilanteita, jotka dokumentoidaan ja joiden tukena on hyvä olla kriteerit.

Opettajan auttaa oppilasta hahmottamaan, mitä on tarkoitus oppia, mitä he ovat oppineet ja miten he voivat edistää oppimistaan. Palautteessa tulee kiinnittää huomiota oppilaan vahvuuksiin ja rohkaisun antamiseen myös prosessista eikä ainoastaan lopputuloksesta.

Palaute on aina myös kehollista (ilmeet, eleet, ääni...) ja se voi olla kirjallista tai suullista.

Itsearviointin edellytysten tukeminen; itsearviointin ja vertaisarviointin periaatteet

Itsearvioinnissa on kysymys oppilaan oikeudesta saada vaikuttaa omaan oppimisensa, työskentelynsä ja käyttäytymisen tavoitteiden asetteluun, oppimisprosessiin sekä tavoitteiden ja tulosten vertailuun. Itsearviointiin liittyy kiinteästi reflektointi eli valmius pohdiskella omaa toimintaa sekä ohjata ja muuttaa sitä; miksi tein niin kuin tein ja miten voisin muuttaa toimintaani.

Itsearviointi lisää itsetiedostusta ja syventää käsitystä arvioinnin merkityksestä, mutta oppilasta ei saa jättää oman arviointinsa varaan. Oppilaalla on aina oikeus aikuisen rakentavaan palautteeseen.

Itsearviointin oppimiseksi oppilaan tulisi kuitenkin arvioida omaa oppimistaan, työskentelyään ja käyttäytymistä säännöllisesti. Itsearviointin oppiminen edellyttää myös arviointikriteerin tulkinnan oppimista eli mitä kriteeri tarkoittaa käytännössä. Esim. monet työskentelyn kriteerit edellyttävät oppilaan tekevän näkyväksi työskentelynsä, koska vastaavasti opettajan arviointi työskentelystä perustuu havainnoiteihin.

Itsearviointia ei opita hetkessä ja siksi sitä tulee opettaa ja siihen ohjata ensimmäisestä luokasta alkaen. Itsearviointi on tärkeä keino herättää oppilas passiivisuudesta ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, työskentelystään ja käyttäytymisestään.

Sallan kunnan perusopetuksessa itsearviointia toteutetaan vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa 1-2 luokilla luokkakohtaisesti ja 3-9 luokilla oppiainekohtaisesti opettajan päättämänä ajankohtana. Itsearviointi toteutetaan kirjallisesti itsearviointilomakkeilla tai vapaamuotoisesti itsearviointitehtävillä. Oppilas asettaa oppimiselleen, työskentelylleen ja käyttäytymiselle tavoitteita ja itsearvioi oppimistaan ja osaamistaan kirjallisesti tai sähköisesti.

Itsearviointia käytetään arviointikeskustelujen pohjana. Jokainen opettaja luo oman käytäntönsä miten ja milloin oppilas itsearvioi ja milloin ja miten toteutetaan arviointikeskustelu (vastavuoroinen dialogi), jossa oppilas itsearvioi ja opettaja antaa rakentavan palautteen.

Itsearvioinnissa voidaan käyttää myös oppimiselle tärkeitä tunneilmapiiriä kuvaavia kuvia ja/tai luonteenvahuuksia kuvaavia hahmoja.

Vertaisarvioinnin periaatteet

Vertaisarvioinnin lupaavuus perustuu sen yhteistoiminnallisuuteen; oppilaat voivat tukea toistensa oppimista, oppia toisiltaan onnistumisista/epäonnistumisista sekä oppia uusia asioita ja tekemisen tapoja.

Alemmilla luokilla (1-4) annetaan myönteisestä palautetta ja osoitetaan miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla korostuu oppilaan antama ja saama rakentava palaute, tietoiseksi tuleminen omasta edistymisestään ja ymmärrys miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa.

Vertaisarviointia tulee opettaa kuten itsearviointia ja arviointikriteerien avaaminen on tärkeää. Vertaisarviointi voi harjoitella aluksi jonkun ulkopuolisen henkilön tekemän tuotoksen ja toiminnan arvioinnilla. Vertaisarvioinnin vaikeudet eri ikävaiheissa tulee myös tiedostaa ja tuoda esille kaikille osallisille esim. ystävyyssuhteet voivat vaikuttaa palautteeseen.

Sallan kunnan perusopetuksessa vertaisarviointia käytetään kaikissa oppiaineissa seuraavilla käytännön pelisäännöillä:

- anna palautetta siitä mistä on sovittu esim. työskentelystä
- älä keskity virheisiin vaan anna palautetta onnistumisista
- perustele arviointisi esim. havainnoilla tai esimerkillä
- jos et ymmärrä saamaasi palautetta tai olet eri mieltä, pyydä täsmennystä
- ole avoin palautteelle
- älä arvioi henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Opinnoissa etenemisen, luokalta siirtymisen ja luokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

- Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään arvosanoja 5 tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalla vuosiluokalle
- Oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen suorituksensa olisi jossakin aineessa hylätty jos arvioidaan hänen selviytyvän seuraavan vuosiluokan opinnoista. Päätöksen tästä tekevät luokanopettaja/aineenopettaja yhdessä koulunjohtajan kanssa.
- Oppilas voidaan jättää luokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa aineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä tarjotaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan suullisella tai kirjallisella tai muulla arviointimenetelmällä. Tämä voidaan tehdä lukuvuoden aikana ja lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Tarkempi toimintamalli määritetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.
- Oppilas voidaan jättää luokalle jos se on yleisen koulumenestyksen vuoksi tarkoituksenmukaista.
- Huoltajaa tiedotetaan ja annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi ajoissa mahdollisesta luokalle jättämisestä.

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti

- Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva saa lukuvuositodistuksen suorittamistaan opinnoista ja siirtyy seuraavalle vuosiluokalle
- Oman opinto-ohjelman mukaan etenevä voidaan jättää luokalle vain yleisen heikon koulumenetyksen vuoksi.

Toisen ja kolmannen vuosiluokan nivelvaiheeseen liittyvän arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt

Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arvioinnissa kiinnitetään huomiota

- edistymiseen kielellisissä valmiuksissa
- kysymisen ja kuuntelemisen taidot
- vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa
- taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmissä
- Edistyminen taidoissa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä.

Lukuvuositodistuksessa ilmaistaan onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksytysti.

Kuudennen ja seitsemännän vuosiluokan nivelvaiheeseen liittyvät arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt

Kuudennen vuosiluokan loppuksi annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää osaamista kuvaavalle sanalliselle arvioinnille tai numeroarvosanalle 8.

Oppilas saa hyvää osaamista kuvaavan sanallisen arvion tai arvosanan 8, mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista.

Valinnaisten aineiden arviointi

Valinnaisten aineiden arviointi toteutetaan Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet ja arviointiperusteet

Käyttäytymiselle asettavat tavoitteet

Arviointi kohdistuu siihen miten asiallisesti ja hyviä tapoja noudattaen oppilas käyttäytyy, kuinka hän ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä miten hän noudattaa yhteisesti sovittuja pelisääntöjä.

Arviointimenetelmät

- opettajan havainnointi ja palaute käyttäytymisestä
- opettajan kirjaukset käyttäytymisen arvioinnin kriteerien mukaisesti
- oppilaan itsearviointi
- vertaisarviointi

Milloin arvioidaan ja kuka arvioi

- sanallisesti opintojen aikana
- numeerisesti luokilla 4- 9 vähintään kerran lukukauden päättyessä, päättöarvioinnissa käyttäytymistä ei arvioida

- jokainen oppilasta opettava opettaja arvioi oppilaan käyttäytymisen, josta muodostuu ns. hajautettu käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen arvioinnin kriteerit.

Arviointi	Asiallinen käyttäytyminen ja hyvät tavat	Muiden ihmisten huomioon ottaminen	Ympäristön huomioon ottaminen	Pelissäntöjen noudattaminen
Erinomainen (9-10) Ymmärtää-taso	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Osaa toimia tilanteeseen sopivalla tavalla. Kielenkäyttö asiallista ja kohteliasta. Luotettava, rehellinen ja oikeudenmukainen.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Edistää työrauhaa ja rakentaa myönteistä ilmapiiriä.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Huolehtii yhteisestä omaisuudesta ja ympäristöstä.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Noudattaa toiset huomioiden ja pelisääntöjen merkityksen ymmärtäen.
Hyvä (8) Taitaa-taso	Osaa itsenäisesti. Kielenkäyttö asiallista. Käyttäytyy moitteettomasti	Osaa itsenäisesti. Antaa työrauhan ja työskentelee kaikkien kanssa.	Osaa itsenäisesti. Huolehtii omasta työympäristöstään.	Osaa itsenäisesti. Noudattaa pelisääntöjä.
Tyydyttävä (7) Tietää-taso	Osaa ohjattuna. Ajoittain epäasiallista kielenkäyttöä ja/tai käyttäytymistä.	Osaa ohjattuna. Häiritsee työrauhaa ajoittain. Yhteistyö kaikkien kanssa ei onnistu.	Osaa ohjattuna. On välinpitämätön.	Osaa ohjattuna. Rikkoo pelisääntöjä vaikka tietää ja ymmärtää ne.
Välttävä (5-6) Tuettu-taso	Osaa tuettuna. Kielenkäytössä ja käytöksessä epäasiallisuutta, röyhkeyttä tai ylimielisyyttä.	Osaa tuettuna. Muiden ihmisten häirintää ja kiusaamista.	Osaa tuettuna. Sotkemista ja rikkomista.	Osaa tuettuna. Rikkoo pelisääntöjä Aiheuttaa toiminnallaan vaaratilanteita tai/ja vahingoittaa toisia.

Työskentelyn arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet ja arviointiperusteet

Työskentelytaidot

- taito säädellä omaa työskentelyään
  - taito huolehtia työskentelyvälineistä
  - taito huolehtia tehtävistä
- taito arvioida omaa työskentelyään
  - taito ottaa palautetta vastaan
  - taito reflektoida mistä oma työskentely aiheutuu
- taito toimia vastuullisesti
  - taito suunnitella omaa työtään
  - taito ryhtyä työhön ”aloittaa”
  - taito saattaa loppuun työ
- yrittää parhaansa

- taito keskittyä työhön
- taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa

Työskentelyn arviointimenetelmät

- opettajan havainnointi ja palaute työskentelystä
- opettajan kirjaukset työskentelyn arvioinnin kriteerien mukaisesti
- oppilaan itsearviointi
- vertaisarviointi

Milloin arvioidaan ja kuka arvioi

- sanallisesti opintojen aikana
- työskentely on osa oppiaineen arvosanaa

Työskentelyn arvioinnin kriteerit.

Arviointi	Taito säädellä omaa työskentelyään	Taito arvioida omaa työskentelyään	Taito toimia vastuullisesti	Taito yrittää parhaansa
Erinomainen (9-10) Ymmärtää-taso	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.	Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.
Hyvä (8) Taitaa-taso	Osaa itsenäisesti.	Osaa itsenäisesti.	Osaa itsenäisesti.	Osaa itsenäisesti.
Tyydyttävä (7) Tietää-taso	Osaa ohjattuna.	Osaa ohjattuna.	Osaa ohjattuna.	Osaa ohjattuna.
Välttävä (5-6) Tuettu-taso	Osaa tuettuna.	Osaa tuettuna.	Osaa tuettuna.	Osaa tuettuna.

Todistukset ja niiden antamiseen liittyvät käytännöt sekä sanallisen ja numeroarvioinnin käyttö todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Todistuksiin ja niiden antamiseen liittyvissä käytännöissä sekä numeroarvioinnin käyttämisessä toimitaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Tiedottamisen ja arviointipalautteen antamisen muodot ja ajankohdat sekä yhteistyö huoltajien kanssa

Tiedottaminen

- Opettaja tiedottaa huoltajia lukuvuoden alkaessa ja aikana opettamiensa aineiden tavoitteista, sisällöistä, kriteereistä ja arviointikäytännöistä sekä käyttäytymisen ja työskentelyn arvioinnista
- Arvioinnista tiedotetaan koulun kotisivuilla ja syystiedotteessa

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Wilma-viestintä tms. ja keskustelut oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen tavoitteista ja kriteereistä

- Wilma-viestintä tms. ja keskustelut koulun arviointikäytännöistä
- tammi-helmikuussa luokanohjaajan/luokanopettajan ja huoltajan ja oppilaan kanssa käytävä keskustelu, jolla on tilanteen toteava, ohjaava, motivoiva ja kehittävä merkitys oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen.